

УДК 811.235/72

DOI: [https://doi.org/10.18524/2307–4604.2023.1\(50\).285572](https://doi.org/10.18524/2307–4604.2023.1(50).285572)

ДИНАМІЧНІ ПАРАМЕТРИ МОРСЬКИХ КОМАНД В АНГЛОМОВНОМУ СУДНОПЛАВНОМУ ДИСКУРСІ ТА У ХУДОЖНЬОМУ КІНОДИСКУРСІ

Харькова Г. В.

кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет «Одеська морська академія»
ORCID 0000–0002–5200–878X

Стаття присвячена дослідженню динамічних особливостей просодичної організації англомовних морських команд, що використовуються у двох видах дискурсу: аутентичному судноплавному дискурсі та в зображувальному художньому кінодискурсі. Матеріалом дослідження слугували аудіозаписи та відеозаписи 120 морських команд загальною тривалістю 72 хвилини. Для дослідження команд в аутентичному судноплавному дискурсі використовувалися аудіо- та відеозаписи 60 реалізацій основних англомовних команд, тоді як для дослідження морських команд, вимовлених персонажами англомовних художніх фільмів, використовувалися відео й саундтреки 10 англомовних фільмів, у яких зафіксовано 60 команд. У роботі використано два види аналізу, а саме: перцептивний аналіз мовленнєвих відрізків та інструментальний аналіз з використанням програмного пакета PRAAT 6.1.05. Результати проведення порівняльного аналізу просодичних особливостей аутентичних морських команд з морськими командами, що були виокремлені з британських та американських фільмів на морську тематику, свідчать про те, що вони істотно різняться за низкою динамічних параметрів, зокрема різною гучністю та діапазоном гучності; локалізацією максимумів інтенсивності в межах синтагми; збігом максимумів ЧОГ (частоти основного тону) та інтенсивності в межах синтагми. Спільною ознакою морських команд у двох досліджуваних видах дискурсу є найбільш частотне використання помірної та підвищеної гучності під час їх виголошення. У роботі доведено, що морські команди в англомовних фільмах характеризуються розширенням діапазону гучності в порівнянні з аутентичними морськими командами; максимум інтенсивності у синтагмі частіше за все локалізується на ядровому складі, а відсоток локалізації на шкалі є найменшим; найбільший збіг максимуму ЧОГ та інтенсивності також припадає на ядровий склад синтагми.

Ключові слова: морська команда, просодія, судноплавний дискурс, зображувальний художній дискурс, інтенсивність.

**DYNAMIC PECULIARITIES OF MARITIME COMMANDS
IN THE ENGLISH SHIPPING DISCOURSE
AND FEATURE FILM DISCOURSE**

Kharkova G. V.

PhD, Assistant Professor,
National University “Odesa Maritime Academy”

The article is dedicated to the study of the dynamic features of the prosodic organization of English maritime commands used in two types of discourse: authentic shipping discourse and feature film discourse. The research material included audio and video recordings of 120 maritime commands with a total duration of 72 minutes. Audio and video recordings of 60 implementations of English maritime commands were used to investigate commands in the authentic shipping discourse, while video and soundtracks from 10 English-language films containing 60 commands were used to investigate maritime commands spoken by the characters in English-language feature films. The work uses two types of analysis, namely: perceptual analysis of speech segments and instrumental analysis using the PRAAT 6.1.05 software package. The results of a comparative analysis of the prosodic features of authentic maritime commands with maritime commands extracted from British and American films indicate that they differ significantly in a number of dynamic parameters, including different loudness and intensity range; localization of intensity maxima within the syntagm; the coincidence of the maxima of the fundamental frequency and the intensity within the syntagm. A common feature of maritime commands in the two studied types of discourse is the most frequent use of high and volume moderate during their utterance. The study proves that maritime commands in English-language films are characterized by a wider intensity range compared to authentic maritime commands; the maximum of intensity in the syntagm is most frequently localized on the nuclear syllable, and the percentage of the localization on the scale is the lowest; the highest coincidence of the maximum of the fundamental frequency and the intensity also falls on the nuclear syllable of the syntagm.

Key words: maritime command, prosody, shipping discourse, feature discourse, intensity.

Вступ. У сучасному мовознавстві не згасає інтерес до феномена дискурсу, а тому дослідники активно його описують, розглядають його типи, жанри; виявляють співвідношення дискурсу й тексту, дискурсу та діалогу, дискурсу й мовлення тощо.

Морський (судноплавний) дискурс є одним із типів інституційного дискурсу, в якому чітко визначені статусно-рольові характеристики комунікантів. Він являє собою багатовимірне комунікативне утворення, системоутворювальними ознаками якого є його мета, типові учасники та соціокультурні обставини спілкування. На відміну

від судноплавного дискурсу, кінодискурс як лінгвістичне утворення має розширену структуру й характеризується низкою таких ознак, як: зв'язність, цілісність, креолізованість, інтертекстуальність, модальність і т. ін. Особливу увагу привертають такі ознаки як інтертекстуальність та прецедентність, тому що предметом дослідження цієї роботи є динамічні особливості стандартних морських команд у зображеному, відтвореному в межах кінодискурсу вигляді (Харькова, 2019).

Низка українських та зарубіжних дослідників присвятила свої наукові розвідки дослідженню лінгвістичних аспектів інституційного та художнього типів дискурсу, зокрема: В. Бакленд (2004), С. Ерліх (2013), М. Ларькіна (2010), М. Стабс (1983), С. Четман (1980), Ф. Росі (2011). У їхніх наукових працях розглядаються соціолінгвістичні особливості дискурсу, дискурс художніх фільмів та його наративні особливості, прагматичні особливості розмовного дискурсу. Актуальність цієї роботи обумовлена тим, що в роботі вперше порівнюються просодичні особливості морського дискурсу та кінодискурсу.

Основною **метою** цієї роботи є проведення порівняльного аналізу динамічних параметрів просодичної організації англійської морської команди, що використовується у двох видах дискурсу: аутентичному судноплавному дискурсі та в зображувальному художньому кінодискурсі. Відповідно до мети в роботі було вирішено **такі завдання**: 1) проаналізовано динамічні особливості в окремих синтагмах та морських командах загалом; 2) визначено спільні та відмінні просодичні особливості мовлення в межах досліджуваних груп морських команд.

Об'єктом дослідження є стандартна морська команда, що досліджувалась у двох типах дискурсу.

Предметом дослідження є просодичні динамічні особливості морських команд у двох типах дискурсу.

Матеріалом дослідження слугували аудіозаписи та відеозаписи 120 морських команд загальною тривалістю 72 хвилини. Для дослідження команд в аутентичному судноплавному дискурсі використовувалися: аудіо- та відеозаписи 60 реалізацій основних англійських команд, тоді як для дослідження морських команд, вимовлених персонажами англійських художніх фільмів, використовувалися відео й саундтреки 10 англійських фільмів, у яких зафіксовано 60 команд. Морські команди в аутентичному судноплавному дискурсі було класифіковано таким

чином: морські команди на кермо, у машинне відділення, команди при швартуванні, при постановці на якір, команди, що віддаються при небезпеці на судні або за бортом, команди при бункеруванні.

Методи дослідження. У роботі застосовувалися як загальнонаукові, так і спеціальні методи дослідження. У межах загальнонаукових методів було використано описовий метод для виявлення комплексу характерних ознак об'єкта дослідження; методи аналізу й синтезу, а також метод кількісного аналізу для висвітлення внутрішньої та зовнішньої динаміки предмета дослідження. До спеціальних фонетичних методів, що використовувалися в цій роботі, належать перцептивний та інструментальний види дослідження просодичних параметрів мовлення. Інтерпретація даних, отриманих емпіричним шляхом під час перцептивного й інструментального аналізу, дала змогу виявити релевантні просодичні параметри, що маркують морські команди у судноплавному та художньому типах дискурсу. Слід виділити основні етапи дослідження: 1) перцептивний аналіз мовленнєвих відрізків; 2) інструментальний аналіз з використанням програмного пакета PRAAT 6.1.05 (Boersma, Weenin).

Результати та обговорення. Результати проведення порівняльного аналізу просодичних особливостей аутентичних морських команд з морськими командами, що були виокремлені з британських та американських фільмів на морську тематику, свідчать про те, що вони істотно різняться за низкою динамічних параметрів, а саме: 1) різною гучністю та діапазоном гучності; 2) локалізацією максимумів інтенсивності в межах синтагми; 3) збігом максимумів ЧОТ (частоти основного тону) та інтенсивності в межах синтагми.

Результати аналізу гучності вимовляння та її діапазону в морських командах у художньому кінодискурсі та судноплавному дискурсі представлено у таблицях 1 та 2.

Результатами дослідження гучності вимовляння морських команд (табл. 1) є такі:

1. Спільною ознакою морських команд у двох досліджуваних видах дискурсу є найбільш частотне використання помірної та підвищеної гучності під час їх виголошення.

2. Для морських команд у художньому кінодискурсі зовсім нехарактерною є низька гучність вимовляння морських команд. Відсоток морських команд, що виголошуються зі зниженою гучністю, складає лише 4 %.

Таблиця 1

**Частота актуалізації гучності вимовляння морських команд
у двох видах дискурсу**

Вид дискурсу	Гучність вимовляння (%)				
	Низька	Знижена	Помірна	Підвищена	Висока
Художній кінодискурс	0	4	38	48	10
Судноплавний дискурс	4	12,5	42	33	8,5

Таблиця 2

Результати ідентифікації діапазону гучності аутентичних морських команд

Вид дискурсу	Діапазон гучності (%)		
	Широкий	Середній	Вузький
Художній кінодискурс	29	44	27
Судноплавний дискурс	19	32	49

3. На відміну від аутентичних морських команд, для яких більш характерною є помірна гучність виголошення (42 %), морські команди, вилучені з англомовних британських та американських фільмів, маркує підвищена гучність вимовляння (48 %).

4. Відсоток вимовляння морських команд з високою гучністю є більшим у кінодискурсі (10 %), ніж у аутентичному судноплавному дискурсі (8,5 %).

Як свідчать результати аналізу діапазону гучності, у художньому кінодискурсі превалюють морські команди, що вимовляються в широкому (29 %) та середньому (44 %) динамічному діапазоні, а в судноплавному дискурсі домінують морські команди, що вимовляються в середньому (32 %) та вузькому діапазоні (49 %).

Результати аналізу локалізації максимумів інтенсивності в морських командах у судноплавному дискурсі та художньому кінодискурсі представлено на рис. 1.

Спільною особливістю обох груп морських команд є найменший відсоток локалізації піку інтенсивності на шкалі (художній кінодискурс — 9 % та судноплавний дискурс — 20 %). Проте існує суттєва різниця в локалізації піку інтенсивності в інших двох позиціях контуру. У морських командах, вилучених з англомовних фільмів, найбільший відсоток локалізації максимуму інтенсивності припадає на ядровий склад (47 %), тоді як в аутентичних морських командах максимум ін-

тенсивності припадає на перший наголошений склад (41 %). В обох групах команд інтенсивність виступає засобом акцентного виділення емоційних або смислових центрів морських команд.

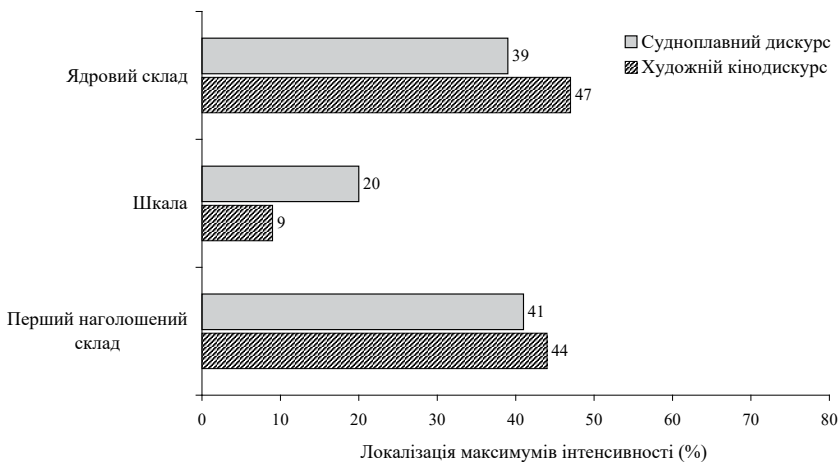

Рис. 1. Локалізація максимумів інтенсивності в морських командах у двох видах дискурсу

Проілюструємо вищеописані динамічні характеристики кривими інтенсивності морських команд, вилучених з фільму «Титанік», знятого американським режисером Джеймсом Кемероном у 1997 році. На рис. 2 представлено криву інтенсивності морської команди, що віддає котельний машиніст Баррет у фільмі «Титанік».

Вищезазначена морська команда є двосинтагменою. За граматичною структурою команда складається з дієслова в наказовому способі та іменника. Команда вимовляється з підвищеною гучністю, про що свідчать результати не тільки перцептивного, але й інструментального аналізу: середньоскладове значення гучності становить 78 дБ, що на 3 дБ більше ніж усереднене значення за всіма досліджуваними командами ($I_{\text{mean}} = 75$ дБ). Максимальне значення інтенсивності становить 87 дБ та локалізується на ядровому складі лексеми «*dampers*». Мінімальне значення інтенсивності складає 67 дБ. Відповідно, значення I_{Δ} становить 20 дБ, тобто діапазон інтенсивності є вузьким у порівнянні зі значенням середнього діапазону ЧОТ (45 дБ).

Shut all dampers! Shut 'em!!

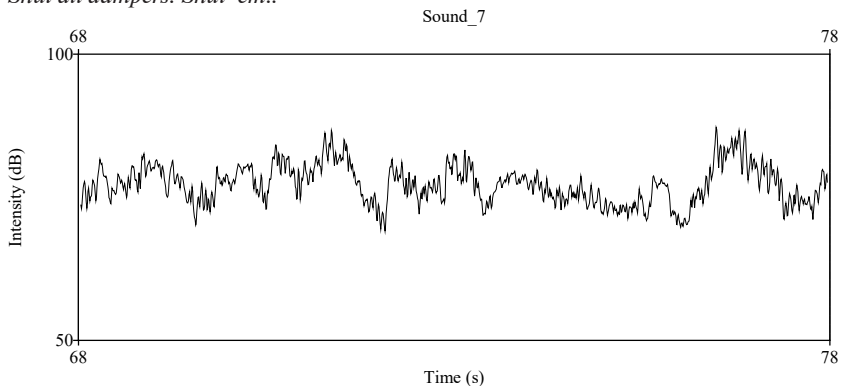

Рис. 2. Крива інтенсивності вищезазначеної морської команди

Завершальним етапом визначення спільних та відмінних просодичних особливостей у морських командах, взятих з англійських фільмів, та аутентичних морських командах був аналіз збігу максимумів ЧОТ та максимумів інтенсивності в різних позиціях контуру (табл. 3).

Таблиця 3

Збіг максимумів ЧОТ та інтенсивності в різних позиціях контуру морських команд у судноплавному дискурсі та художньому кінодискурсі

Вид дискурсу	Збіг максимумів ЧОТ та інтенсивності (%).		
	Позиція		
	Перший наголошений склад	Шкала	Ядровий склад
Художній кінодискурс	36	9	55
Судноплавний дискурс	51	12	37

Результати дослідження збігу максимумів ЧОТ та інтенсивності свідчать про те, що найбільший відсоток збігів на першому наголошеному складі зафіксовано в аутентичних морських командах (51 %), тоді як найбільший відсоток збігів на ядровому складі зафіксовано в морських командах у художньому кінодискурсі (55 %).

Проілюструємо локалізацію максимумів ЧОТ та інтенсивності на прикладі ще однієї морської команди, вилученої з фільму «Титанік».

Команда віддається в машинне відділення. На рис. 3 представлено інтонограму та криву інтенсивності цієї морської команди.

Iceberg, right ahead! Half to starboard! Starboard!

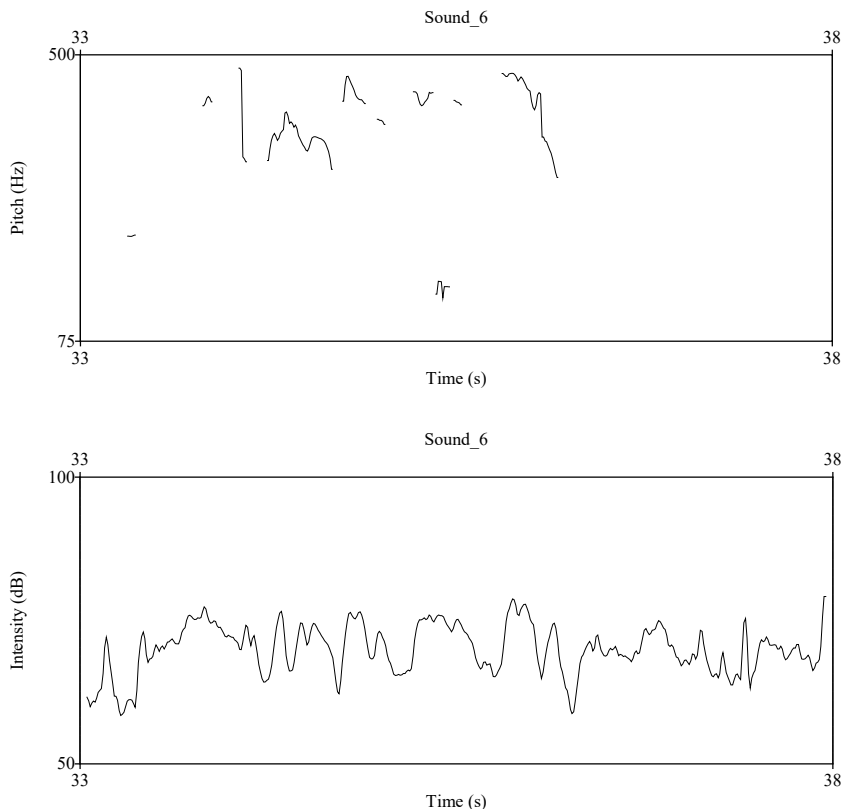

Рис. 3. Інтонограма та крива інтенсивності вищезазначеної морської команди

Ця морська команда є трисинтагменою. Кожна з синтагм реалізується в широкому частотному діапазоні. Усі три синтагми завершуються висхідними спадними термінальними тонами широкого діапазону. Середній рівень ЧОТ усієї команди складає 388 Гц. Максимальний рівень ЧОТ локалізовано на першому наголошеному

складі третьої синтагми ($F_{\max} = 480$ Гц), а мінімальний рівень ЧОТ на зядрових складах другої синтагми ($F_{\min} = 238$ Гц). Діапазон ЧОТ всієї морської команди складає 242 Гц. Значне розширення частотного діапазону пояснюється емоційною насиченістю акторського мовлення. Середньоскладова інтенсивність всієї морської команди становить 71 дБ, а максимальне та мінімальне значення інтенсивності складають 79 дБ та 57 дБ відповідно, тобто $I_{\Delta} = 22$ дБ. Максимум інтенсивності локалізовано на ядровому складі лексеми «starboard», що свідчить про те, що локалізація максимуму ЧОТ та інтенсивності не збігаються. Максимум інтенсивності локалізовано саме на цій лексемі, оскільки вона несе ключову інформацію, тобто вказує подальший напрямок руху судна, щоб уникнути зіткнення з айсбергом.

Проведене дослідження динамічних характеристик автентичних морських команд та морських команд у художньому кінодискурсі дозволило дійти таких **висновків**:

1) морські команди в англомовних фільмах характеризуються розширенням діапазону інтенсивності в порівнянні з автентичними морськими командами, а також несуттєвим збільшенням середньоскладової інтенсивності;

2) максимум інтенсивності морських команд у художньому кінодискурсі частіше за все локалізується на ядровому складі у синтагмі, а відсоток локалізації на шкалі є найменшим;

3) найбільший збіг максимуму ЧОТ та інтенсивності також припадає на ядровий склад синтагми.

Проведене дослідження виявило спільні динамічні просодичні характеристики, що маркують морські команди в англомовному судноплавному дискурсі та художньому кінодискурсі. Перспективним убагачується проведення порівняльного аналізу просодичних динамічних характеристик у судноплавному та військово-морському типах дискурсу.

Список літератури

Ларькіна М. Інституційний дискурс як соціолінгвістичний феномен. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Сер.: Філологічні науки. 2010. Вип. 89(5). С. 299–302.

Харькова Г. В. Просодичні особливості команд в англомовному судноплавному дискурсі та художньому кінодискурсі (інструментально-фонетичне дослідження) : дис. ... к. філол. н. : спец. 10.02.04 — германські мови. Одеса, 2019. 196 с.

Boersma P., Weenink, D. Praat: doing phonetics by computer [Computer program], version 6.1.05. URL: <https://www.fon.hum.uva.nl/praat/>

Buckland W. *The Cognitive Semiotics of Film*. Cambridge : Cambridge University Press, 2004. 174 p.

Chatman S. *Story and Discourse: Narrative Structure in Fiction and Film*. Ithaca. London : Cornell University Press, 1980. 277 p.

Ehrlich S., Romaniuk T. *Discourse analysis. Research methods in linguistics*. Cambridge, UK : Cambridge University Press, 2013. P. 466–499. DOI:10.1017/CBO9781139013734.024

Rossi F. *Discourse Analysis of Film Dialogues. Italian Comedies between Linguistic Realm and Pragmatic Non-Realism. Telecinematic Discourse*. Amsterdam ; Philadelphia : John Benjamins, 2011. P. 21–46.

Stubbs M. *Discourse Analysis: The Sociolinguistic Analysis of Natural Language*. Oxford, 1983. 288 p.

References

Larkina M. (2010) Instytutsiinyi dyskurs yak sotsiolinhvistychnyi fenomen. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka*. Ser.: Filolohichni nauky. Vyp. 89(5). S. 299–302.

Kharkova H. V. (2019) *Prosodychni osoblyvosti komand v anhlomovnomu sudnoplavnomu dyskursi ta khudozhnomu kinodyskursi (instrumentalno-fonetychne doslidzhennia): dys. ...k.filol.n. : spets.. 10.02.04 — hermanski movy*. Odesa. 196 s.

Boersma, P., Weenink, D. Praat: doing phonetics by computer [Computer program], version 6.1.05. URL: <https://www.fon.hum.uva.nl/praat/>

Buckland, W. (2004). *The Cognitive Semiotics of Film*. Cambridge: Cambridge University Press.

Chatman, S. (1980). *Story and Discourse: Narrative Structure in Fiction and Film*. Ithaca. London: Cornell University Press.

Ehrlich, S. & Romaniuk, T. (2013). *Discourse analysis. Research methods in linguistics*, 466– 499. DOI:10.1017/CBO9781139013734.024

Kharkova, G. V. (2019). *Prosodychni osoblyvosti komand v anhlomovnomu sudnoplavnomu dyskursi ta khudozhnomu kinodyskursi (instrumentalno-fonetychne doslidzhennia): dys. ...k.filol.n. : spets.. 10.02.04 — hermanski movy*. Odesa.

Larkina, M. (2010). Instytutsiinyi dyskurs yak sotsiolinhvistychnyi fenomen. *Naukovi zapysky Kirovohradskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Vynnychenka*. Ser.: Filolohichni nauky, 299–302.

Rossi, F. (2011). *Discourse Analysis of Film Dialogues. Italian Comedies between Linguistic Realm and Pragmatic Non-Realism. Telecinematic Discourse*, 21– 46.

Stubbs, M. (1983). *Discourse Analysis: The Sociolinguistic Analysis of Natural Language*. Oxford.

Стаття надійшла до редакції 13.05.2023 року